

Mariusz Wieczorek¹

Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. K. Pułaskiego w Radomiu
ORCID ID: 0000-0003-4727-085

ROLA RADCÓW PRAWNYCH W DEMOKRATYCZNYM PAŃSTWIE PRAWNYM

ABSTRAKT

Radcowie prawni, zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i grupowym, to jest jako samorząd zawodowy, wykonując swoje obowiązki i powinności wynikające z przepisów prawa i norm deontologicznych określających ich status zawodowy, mają do odegrania rolę o charakterze ustrojowym. Rola ta polega na przyczynianiu się do umacniania oraz rozwijania demokratycznego charakteru Rzeczypospolitej Polskiej. Szczególnie doniosłym narzędziem służącym realizacji tego zadania samorządu radców prawnych jest przedstawianie opinii o projektach aktów prawnych. Jest to narzędzie ustrojowe, które ze względu na istotę zawodu radcy prawnego pozwala ich samorządowi na przedstawianie na etapie prac legislacyjnych ewentualnych zagrożeń wynikających z projektowanych aktów normatywnych dla gwarantowanych konstytucyjnie praw i wolności obywatelskich.

O ustrojowej roli radców prawnych w demokratycznym państwie prawnym można mówić również w wymiarze indywidualnym, który uwidacznia się przede wszystkim w toku świadczenia pomocy prawnej (przy wykonywaniu zawodu). Klauzula państwa prawnego nie może być wszak pozbawiona swojego fundamentalnego komponentu, za jaki uznaje się prawa i wolności jednostki. W tak rozumianym pojęciu państwa prawnego można i należy sytuować radców prawnych, którzy, świadcząc pomoc prawną, współuczestniczą w realizacji zasady państwa prawnego.

¹ Doktor habilitowany, kierownik Katedry Prawa Prywatnego Wydziału Prawa i Administracji, Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. K. Pułaskiego w Radomiu, radca prawny.

Ustrojowa rola, jaką mają do odegrania radcowie prawni w wymiarze indywidualnym i *in gremio*, czyli jako samorząd, nabiera szczególnego znaczenia w czasie kryzysu państwa prawnego. Samorząd radców prawnych, podobnie jak samorzady innych zawodów prawniczych, jest szczególnie predestynowany do tego, aby zabierać głos w debacie publicznej na temat zmian w wymiarze sprawiedliwości, które mogą godzić w porządek konstytucyjny.

Słowa kluczowe: radca prawny, demokratyczne państwo prawa, samorząd zawodowy radców prawnych

Państwo prawa nie umiera nigdy samo z siebie. Akuszerami jego śmierci są zawsze prawnicy.

SSN prof. Włodzimierz Wróbel

Wprowadzenie

Prawnicze rozważania o roli, jaką mają do odegrania radcowie prawni w demokratycznym państwie prawnym, mogą być prowadzone tylko przy spełnieniu dwóch oczywistych, brzegowych warunków. Za takie należy uznać unormowanie przepisami obowiązującego prawa zawodu radcy prawnego w państwie, w którym równocześnie zasada państwa prawnego jest zasadą ustrojową. Należy zatem podkreślić, że samo istnienie regulacji prawnych odnoszących się do wykonywania określonego zawodu nie stanowi wystarczającej przesłanki do zastanawiania się, czy osoby wykonujące taką profesję mają do wykonania zadania, które uzasadniałyby łączenie ich z zasadą demokratycznego państwa prawa. Kluczowe znaczenie w tym zakresie ma zatem treść przepisów statuujących określony zawód, które muszą pozostawać w funkcjonalnym, służebnym związku z zasadą demokratycznego państwa prawnego².

Przed dalszymi wywodami warto zaznaczyć, że skoro zasada demokratycznego państwa prawa jest zasadą ustrojową – i równocześnie przyjmujemy, że osoby wykonujące określony zawód mają do odegrania rolę pośrednio lub bezpośrednio determinowaną konstytucyjnie – to uzasadnione staje się stwierdzenie, że osoby te pełnią, w większym lub mniejszym stopniu, funkcję ustrojową. Tym samym uznaję, że radcowie prawni, zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i grupowym, to jest jako samorząd zawodowy, wykonując swoje obowiązki i powinności wynikające z przepisów prawa i norm deontologicznych określających ich status zawodowy, mają do odegrania rolę o charakterze ustrojowym.

Przed przejściem do szczegółowych uwag poświęconych tytułowemu zagadnieniu należy zacząć od przywołania art. 2 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r.³, zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym

² Nie ulega wątpliwości, że wiele zawodów regulowanych, czyli takich, do których dostęp i sposób wykonywania określają przepisy powszechnie obowiązujące, jest ustrojowo czy też konstytucyjnie indyferentne.

³ Dz.U. nr 78, poz. 483 ze zm.

zasady sprawiedliwości społecznej. Warto przy tym zauważyć, że zasada demokratycznego państwa prawnego została wprowadzona do polskiego porządku konstytucyjnego tzw. nowelą grudniową⁴ w początkowym etapie zmian przekształceń ustrojowych w Polsce po upadku komunizmu. Stanowiło to potwierdzenie przyjęcia przez polskiego ustrojodawcę „europejskiego standardu państwa – demokratycznego i prawnego”, a zarazem (akcentując demokratyzm i prawność tudzież prawość jako dwa przymioty państwa) otworzyło drogę do debaty nad przyjętym modelem państwa⁵. Zapisy obecnie obowiązującej w Polsce Konstytucji potwierdzają zatem, że w fundamentalnych kwestiach ustrojowych zasada demokratycznego państwa prawnego jest traktowana jako naturalny element konstrukcji ustroju.

Nie podejmując, z racji ram artykułu, zagadnienia sposobu rozumienia państwa prawnego, zaznaczyć jednak należy, że dla normatywnego kształtu klauzuli państwa prawnego przyjmuję, że najważniejsza jest idea ograniczenia arbitralnej władzy państwa nad osobą oraz określenie relacji osoba–państwo⁶. W skład klauzuli państwa prawnego wchodzi jednak nie tylko wolności i prawa człowieka, lecz także zasady określające sposób działania organów władzy publicznej⁷. Te dwa wymiary klauzuli państwa prawnego determinują dalszy tok wywodu.

Ustrojowa rola radców prawnych

Zawód radcy prawnego jest jednym z zawodów zaufania publicznego określonych w przepisie art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. W doktrynie prawa konstytucyjnego wskazuje się, że cechą⁸ zawodu zaufania publicznego jest to, iż wykonuje się go nie dla zysku,

4 Ustawa z 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz.U. z 1989 r. nr 75, poz. 444.

5 I. Lipowicz, *Pojęcie państwa w projektach Konstytucji RP*, „Civitas. Studia z Filozofii i Polityki” 1997, nr 1, s. 149. Warto zauważyć, że polskie tradycje ustrojowe nawiązują do idei rządów prawa z okresu I Rzeczypospolitej, zob. np. J. Malec, *O rządach prawa w dawnej Polsce*, [w:] *Państwo demokratyczne, prawne i socjalne. Tom 1. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Zbigniewowi Antoniemu Maciągowi*, red. M. Grzybowski, P. Tuleja, Kraków 2014, s. 91 i nast. Szczególne znaczenie w kontekście poszanowania prawa wprowadzały artykuły henrykowski z 1573 r., a zasada praworządności była jedną z zasad ustrojowych w Konstytucji 3 maja z 1791 r. Zob. też. A. Dziadzio, *Polski model „rządów prawa” a europejska wizja „państwa prawa” z XIX w.* [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, t. 1, Warszawa 2012, s. 137 i nast. W literaturze podkreśla się przy tym, że dla współczesnego polskiego ustrojodawcy szczególne znaczenie miała niemiecka koncepcja państwa prawnego, w ujęciu K. Sterna. Por. E. Morawski, *Klauzula państwa prawnego w Konstytucji RP na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Toruń 2003.

6 P. Tuleja, *Komentarz do art. 2*, [w:] *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, s. 222.

7 *Ibidem*.

8 W podejmowanych w literaturze przedmiotu próbach zrekonstruowania cech zawodu publicznego w oparciu o istniejące korporacje prawa publicznego wskazuje się, że do takich cech należy zaliczyć: 1) świadczenie usług w sytuacji zagrożenia dóbr traktowanych jako dobra ogólnospołeczne, 2) realizowanie istotnych wartości i potrzeb społecznych, 3) przyjmowanie informacji dotyczących życia osobistego, a nawet intymnego, 4) obowiązek zachowania tajemnicy, 5) legitymowanie się zasadami etycznymi,

ale w celu zaspokojenia interesu publicznego⁹. Wydaje się jednak, że trafniejszy jest pogląd, według którego wyróżnikiem zawodów zaufania publicznego jest między innymi ich quasi-misyjność¹⁰, a więc nie tyle przekreślenie celu zarobkowego, ile zdystansowanie się wobec kryterium zysku, wynikające z faktu, że zawody te wykonywane są w celu zaspokajania interesu publicznego¹¹. O ustrojowej roli samorządów zawodowych, o których stanowi art. 17 ust. 1 Konstytucji, przesądza już sama systematyka ustawy zasadniczej. Umieszczenie art. 17 w rozdziale pierwszym Konstytucji RP zatytułowanym „Rzeczpospolita” stanowi istotną wskazówkę interpretacyjną. Przydatność argumentu interpretacyjnego *a rubrica* podkreślały wielokrotnie Trybunał Konstytucyjny, Sąd Najwyższy czy Naczelny Sąd Administracyjny. Nie ulega wątpliwości, że z uwagi na znaczenie Konstytucji w systemie prawa względny wykładni systemowej nabierają szczególnego znaczenia w toku wykładni jej postanowień. Tym samym należy uznać, że samorządy zawodowe, w tym samorząd radców prawnych, są jednym z instytucjonalnych elementów ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.

Słusznie zauważono w doktrynie, że funkcjonowanie zawodów zaufania publicznego przyczynia się do umocnienia oraz rozwijania demokratycznego charakteru Rzeczypospolitej Polskiej¹². W tym kontekście zawody zaufania publicznego działają na rzecz dobra ogółu obywateli Rzeczypospolitej Polskiej i przyczyniają się również do przestrzegania przez organy władz Rzeczypospolitej Polskiej zasady legalizmu określonej w przepisie art. 7 Konstytucji RP¹³. Oczywistymi kryteriami trafności przytoczonego poglądu jest spełnienie dwóch warunków przejawiających się w praktyce ustrojowej. Pierwszym z nich jest odpowiednie, to jest zgodne z określonym w prawie modelem, wypełnianie zadań nałożonych przez obowiązujące prawo na samorządy zawodowe. W przypadku samorządów zawodowych często pojawia się bowiem ryzyko przedkładania interesu korporacyjnego nad interes publiczny. O nienależycie wypełnianej przez samorząd zawodowy funkcji będzie można mówić, jeśli działania samorządu zawodowego będą koncentrowały się na ochronie partykularnych interesów tworzących go osób, przy marginalizacji bądź całkowitym pominięciu ochrony interesu publicznego.

Inną stroną tego zagadnienia jest sposób traktowania samorządów zawodowych przez władze publiczne, czyli praktyka ustrojowa organów państwa wobec samorządów zawodowych. Efektywne wykonywanie zadań przez samorządy zawodowe nie będzie

zob. E. Tkaczyk, *Samorząd zawodowy w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Przegląd Sejmowy” 2011, nr 6, s. 67.

9 B. Banaszak, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009, s. 117.

10 Warto zauważyć, że radcowie prawni i adwokaci nader często działają w charakterze pełnomocników procesowych *pro publico bono*.

11 W. J. Wołpiuk, *Zawód zaufania publicznego z perspektywy prawa konstytucyjnego*, [w:] *Zawody zaufania publicznego a interes publiczny – korporacyjna reglamentacja versus wolność wykonywania zawodu. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Polityki Społecznej i Zdrowia Senatu RP przy współudziale Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pod patronatem Marszałka Senatu RP Longina Pastusiaka, 8 kwietnia 2002 r.* [oprac. S. Legat, M. Lipińska]; Senat Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2002, s. 22.

12 A. Trubalski, *Samorządy zawodów zaufania publicznego na przykładzie samorządu radców prawnych. Perspektywa konstytucyjnoprawna*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2014, nr 21, s. 225.

13 *Ibidem*.

możliwe bez dobrej woli właściwych organów władzy publicznej, przejawiającej się w apriorycznym traktowaniu samorządów jako instytucji współuczestniczących, nawet jeśli ich uprawnienia mają charakter „miękki”, w różnych mechanizmach funkcjonowania współczesnego państwa¹⁴.

Radcowie prawni zorganizowani są na zasadach samorządu zawodowego (art. 5 ustawy o radcach prawnych¹⁵), który jest samorządem zawodowym w rozumieniu art. 17 ust. 1 Konstytucji RP. Do konstytucyjnych funkcji samorządu zawodowego radców prawnych należy zatem reprezentowanie ich oraz piecza nad należyтым wykonywaniem zawodu. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazuje się, że tworząc samorząd zawodowy, państwo powierza pewnej grupie zawodowej realizację określonych zadań publicznych i wyposaża ją w tym celu w odpowiednie kompetencje władcze. Specyfika powierzonych zadań publicznych sprawia, że Trybunał Konstytucyjny postrzega samorząd zawodowy jako środek urzeczywistniający zasadę demokratycznego państwa prawnego¹⁶.

Wychodząc od tej oceny TK, warto zastanowić się, które z działań samorządu zawodowego radców prawnych, podejmowanych w wykonaniu nałożonych na niego zadań, w sposób szczególnie należy wiązać z ustrojową rolą samorządu zawodowego. Nie sposób bowiem przyjąć, że każde działanie samorządu radców prawnych związane z wykonywaniem jego ustawowych zadań wiąże się z wypełnianiem funkcji ustrojowej. W moim przekonaniu za szczególnie ważne¹⁷ należy uznać zadania określone w art. 60 pkt 2 u.r.p., czyli udzielanie opinii o projektach aktów prawnych oraz przedstawianie wniosków dotyczących unormowań prawnych. Jest to narzędzie ustrojowe, które ze względu na istotę zawodu radcy prawnego pozwala ich samorządowi na przedstawianie na etapie prac legislacyjnych ewentualnych zagrożeń wynikających z projektowanych aktów normatywnych dla gwarantowanych konstytucyjnie praw i wolności obywatelskich. Zagrożenia te mogą przejawiać się zarówno w przepisach proceduralnych, godząc np. w prawo do obrony w procesie, jak i w przepisach ustrojowych, regulujących system wymiaru sprawiedliwości¹⁸. Opinie te (ekspertyzy) należy postrzegać jako jedno z narzędzi, za pomocą którego radcowie prawni, zrzeszeni w samorządzie zawodowym, mogą i powinni oddziaływać na kształt stanowionego prawa. W treści wielu opinii przedkładanych przez KRRP w toku prac legislacyjnych wskazywane są zastrzeżenia natury konstytucyjnej wobec projektów aktów prawnych. Przykładowo można wskazać opinie sporządzane w związku z reformą wymiaru sprawiedliwości, ale również tych projektów aktów

¹⁴ W szczególności chodzi o sposób traktowania opinii przedkładanych przez właściwe samorzady w procesie stanowienia prawa.

¹⁵ Ustawa z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1166., dalej jako u.r.p.

¹⁶ Wyrok TK z 7 marca 2012 r., K 3/10, OTK-A 2012/3/25.

¹⁷ Z uwagi na ograniczenia wynikające z ram artykułu poza zakresem rozważań pozostaną kwestie związane z pieczą nad wykonywaniem zawodu.

¹⁸ Jednostką organizacyjną, która została utworzona w celu realizacji tego (m.in.) zadania, jest Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji, działający w oparciu o § 57 Regulaminu działalności samorządu radców prawnych i jego organów, zob. uchwała nr 562/X/2019 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z 10 października 2019 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego Regulaminu działalności samorządu radców prawnych i jego organów. Zadaniem przedkładania Krajowej Radzie propozycji opinii do projektów aktów prawnych, opiniowanych przez Krajową Radę na podstawie art. 60 pkt 2 u.r.p., został obciążony Kierownik Ośrodka.

prawnych, które, nowelizując przepisy procesowe, godziły w prawo jednostki do rzetelnego procesu sądowego¹⁹.

O ustrojowej roli radców prawnych w demokratycznym państwie prawnym można mówić również w wymiarze indywidualnym, który uwidacznia się przede wszystkim w toku świadczenia pomocy prawnej (przy wykonywaniu zawodu). Klauzula państwa prawnego nie może być wszak pozbawiona swojego fundamentalnego komponentu, za jaki uznaje się prawa i wolności jednostki. W tak rozumianym pojęciu państwa prawnego można i należy sytuować radców prawnych, którzy, świadcząc pomoc prawną, współuczestniczą w realizacji zasady państwa prawnego. Radcowie prawni, oprócz państwowych organów ochrony prawnej, stoją na straży przestrzegania wolności i praw obywatelskich. Jako grupa zawodowa są oni profesjonalnie przygotowani do ochrony praw podmiotowych obywateli, świadcząc im pomoc prawną w trakcie przygotowania do procesów sądowych i we wszelkich dostępnych alternatywnych metodach rozwiązywania sporów²⁰. Przy akceptacji poglądu, zgodnie z którym elementem państwa prawnego jest idea ograniczenia arbitralnej władzy państwa nad osobą oraz określenie relacji osoba–państwo, to rola radcy prawnego jako „strażnika” wolności i praw obywatelskich będzie szczególnie widoczna w tych sprawach, w których stroną sporu będzie państwo.

Możliwość wykonywania przez radcę prawnego zawodu w ramach stosunku pracy lub w stosunku służbowym uzasadnia wskazanie szczególnej roli, jaką mają do odegrania radcowie prawni zatrudnieni w administracji publicznej. Jedną z form świadczonej pomocy prawnej w ujęciu art. 6 ust. 1 u.r.p. jest sporządzanie opinii prawnych. Doradcze opinie prawne *sensu largo*, wśród których wyróżnia się opinie ogólne (abstrakcyjne) oraz opinie prawne problemowe (konkretne)²¹, wpływają, a przynajmniej powinny wpływać²², na sposób działania podmiotu, na którego rzecz jest ona sporządzana. Bez wchodzenia w szczegółowe kwestie związane ze statusem prawnym pracodawców w administracji publicznej, dokonując równocześnie pewnego uogólnienia, należy stwierdzić, że znacząca część tych opinii jest opracowywana na potrzeby organów administracji publicznej. W przypadku opinii doradczych *sensu largo* radcowie prawni, dokonując wykładni obowiązujących przepisów, w znaczący sposób wpływają na praktykę stosowania prawa przez organy administracji publicznej, a tym samym w istotnym stopniu wpływają na realizację wyrażonej w art. 7 Konstytucji RP zasady legalizmu, będącej elementem zasady państwa prawnego.

Ustrojowa rola, jaką mają do odegrania radcowie prawni w wymiarze indywidualnym i *in gremio*, czyli jako samorząd, nabiera szczególnego znaczenia w czasie kryzysu państwa prawnego²³. Samorząd radców prawnych, podobnie jak i samorzady innych

¹⁹ Zob. opinie na stronie internetowej: <https://obsil.kirp.pl/opinie-i-stanowiska/>, dostęp: 9.04.2022 r.

²⁰ R. Stankiewicz, *O istocie zawodu radcy prawnego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis”, nr 3996 – „Przeгляд Prawa i Administracji CXXIII”, Wrocław 2020, s. 264.

²¹ M. Król, L. Leszczyński, [w:] *Opinie prawne w praktyce*, red. M. Król, Warszawa 2020, s. 23.

²² Opinie prawne nie mają oczywiście charakteru wiążącego, tym niemniej jednak ich nieuwzględnienie przekreślałoby racjonalność decyzji o ich sporządzenie, ergo ich pominięcie jest wadliwe z prakseologicznego punktu widzenia.

²³ J. Papp, *Prof. Andrzej Zoll: Polska już nie jest państwem prawa*, <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/polska-juz-nie-jest-panstwem-prawa-opinia-prof-andrzej-zolla,502132.html>, dostęp: 10.08.2020 r.

zawodów prawniczych, jest szczególnie predestynowany do tego, aby zabierać głos w debacie publicznej na temat zmian w wymiarze sprawiedliwości, które mogą godzić w porządek konstytucyjny. Warto w tym kontekście odnotować stanowisko Krajowej Rady Radców Prawnych z 8 kwietnia 2017 r. zobowiązujące prezesa, wiceprezesów oraz Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych do aktywnego udziału w debacie publicznej²⁴. KRRP zobowiązała przy tym prezesa, wiceprezesa oraz Prezydium KRRP do prezentowania w tej debacie stanowiska KRRP, w świetle którego działania podejmowane przez władzę wykonawczą i ustawodawczą wobec Trybunału Konstytucyjnego, Sądu Najwyższego, Krajowej Rady Sądownictwa oraz sądownictwa powszechnego budziły zaniepokojenie jako godzące w zasady obowiązujące w demokratycznym państwie prawnym. Podobny wydzźwięk miało stanowisko KRRP z 3 października 2020 r. w sprawie naruszania niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów, w którym podkreślono, że przymiot niezawisłości sędziowskiej jest niezbędny dla utrzymania zaufania obywateli do wymiaru sprawiedliwości, i wezwano władze publiczne do zaprzestania wszelkich działań godzących w niezawisłość sędziowską²⁵.

Kryzys państwa prawnego z indywidualnej perspektywy radcy prawnego implikuje konieczność odpowiedniego zachowania się wobec wyzwań, które aktualizują się w czasie zagrożeń dla konstytucyjnie określonego porządku. Jednym z „dylematów”, przed którym może stanąć radca prawny, jest wzięcie udziału w postępowaniu konkursowym prowadzonym przez Krajową Radę Sądownictwa, działającą na podstawie ustawy z 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa²⁶. Model dostępu do zawodu sędziego w Polsce sprawia, że radcowie prawni legitymujący się określonym stażem zawodowym i spełniający inne warunki określone w ustawie z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych²⁷, mogą przystępować do konkursów na wolne stanowiska sędziowskie. Jednakże ewentualna decyzja o udziale w takim postępowaniu, w świetle wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej²⁸ oraz Europejskiego Trybunału Praw Człowieka²⁹, musi zostać oceniona negatywnie – chociaż warto przy tym zauważyć, już wcześniej udział w konkursie o wolne stanowisko sędziego prowadzonym przez KRS nie mógł być inaczej oceniony³⁰.

²⁴ *Stanowisko KRRP w sprawie udziału samorządu radców prawnych w debacie publicznej o aktualnej sytuacji wymiaru sprawiedliwości*, <https://kirp.pl/stanowisko-krrp-sprawie-udzialu-samorzadu-radcow-prawnych-debacie-publicznej-o-aktualnej-sytuacji-wymiaru-sprawiedliwosci/>, dostęp: 9.04.2022 r.

²⁵ *Stanowisko KRRP z dnia 3 października 2020 r. w sprawie naruszania niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów*, <https://kirp.pl/stanowisko-krrp-z-dnia-3-pazdziernika-2020-r-w-sprawie-naruszania-niezawislosci-sedziowskiej-i-niezaleznosci-sadow/>, dostęp: 4.10.2022 r.

²⁶ T.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 269.

²⁷ T.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 2072 ze zm.

²⁸ W szczególności wyrok TSUE z 6 października 2021 r. (sprawa C-487/19 W.Ż.). Szerzej o znaczeniu wyroku dla statusu sędziów powołanych w procedurze z udziałem KRS A. Grzelak, *Orzeczenia sędziów powołanych przy udziale nowej KRS – konsekwencje prawne wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE z 6.10.2021 r. (sprawa C-487/19 W.Ż.)*, LEX/el. 202.

²⁹ Wyrok ETPC w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce (skarga 43447/19).

³⁰ Por. argumentację przedstawioną w uzasadnieniu uchwały z 23 stycznia 2020 r. składu połączonych izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego (BSA I-4110-1/20) oraz w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r., I KZ 29/21.

Podsumowanie

Stwierdzenie ustrojowej roli radców prawnych w Polsce znajduje odzwierciedlenie w postanowieniach Konstytucji RP oraz przepisach ustawy o radcach prawnych. Przepisy te tworzą spójny mechanizm, który w ujęciu modelowym powinien gwarantować radcom prawnym w wymiarze indywidualnym i ich samorządowi zawodowemu realny wpływ na stopień realizacji konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego. Występując w charakterze pełnomocnika procesowego, sporządzając opinie na potrzeby stosowania prawa przez organ administracji publicznej czy też ekspertyzy w procesie legislacyjnym, radca prawny powinien mieć na uwadze to, że wykonuje zawód zaufania publicznego, któremu ustrojodawca przypisał szczególne znaczenie, daleko wykraczające poza zwykłą działalność zarobkową. O tym, czy radcowie będą przyczyniać się do budowy i umacniania demokratycznego państwa prawnego, czy też staną się jednymi z akuszerów jego śmierci, przesądzi to, na ile będą wierni rocie ślubowania określonej w art. 27 ust. 1 u.r.p. W zwykłych okolicznościach dla wypełniania ustrojowej roli radców prawnych wystarczy, że swoje obowiązki zawodowe będą wypełniać z należytą starannością, chroniąc interesy podmiotów, o których mowa w art. 2 u.r.p. W czasie konstytucyjnego kryzysu dotyczącego wymiar sprawiedliwości właściwe wykonywanie ustrojowej roli przez radców prawnych oznacza powstrzymanie się od udziału w konkursie prowadzonym przez Krajową Radę Sądownictwa na wolne stanowisko sędziowskie.

Bibliografia

Literatura

- Banaszak B., *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2009.
- Dziadzio A., *Polski model „rządów prawa” a europejska wizja „państwa prawa” z XIX w.* [w:] *Państwo prawa i prawo karne. Księga Jubileuszowa Profesora Andrzeja Zolla*, red. P. Kardas, T. Sroka, W. Wróbel, t. 1, Warszawa 2012.
- Grzelak A., *Orzeczenia sędziów powołanych przy udziale nowej KRS – konsekwencje prawne wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE z 6.10.2021 r. (sprawa C-487/19 W.Ż.)*, LEX/el.
- Lipowicz I., *Pojęcie państwa w projektach Konstytucji RP*, „Civitas. Studia z Filozofii i Polityki” 1997, nr 1.
- Morawski E., *Klauzula państwa prawnego w Konstytucji RP na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Toruń 2003.
- Opinie prawne w praktyce*, red. M. Król, Warszawa 2020.
- Państwo demokratyczne, prawne i socjalne. Tom 1. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Zbigniewowi Antoniemu Maciągowi*, red. M. Grzybowski, P. Tuleja, Kraków 2014.
- Stankiewicz R., *O istocie zawodu radcy prawnego*, „Acta Universitatis Wratislaviensis. Przegląd Prawa i Administracji CXXIII”, nr 3996, 2020.
- Tkaczyk E., *Samorząd zawodowy w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Przeгляд Sejmowy”, nr 6, 2011.
- Trubalski A., *Samorzady zawodów zaufania publicznego na przykładzie samorządu radców prawnych. Perspektywa konstytucyjnoprawna*, „Studia Iuridica Lublinensia” nr 21, 2014.
- Tuleja P., *Komentarz do art. 2*, [w:] *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.
- Wołpiuk W.J., *Zawód zaufania publicznego z perspektywy prawa konstytucyjnego*, [w:] *Zawody zaufania publicznego a interes publiczny – korporacyjna reglamentacja versus wolność wykonywania zawodu. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Polityki Społecznej i Zdrowia Senatu RP przy współudziale Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pod patronatem Marszałka Senatu RP Longina Pastusiaka, 8 kwietnia 2002 r.* [oprac. S. Legat, M. Lipińska], Senat Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa 2002.

Akty prawne

- Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. nr 78, poz. 483.
- Ustawa z 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 269.
- Ustawa z 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Dz.U. z 1989 r. nr 75, poz. 444.
- Ustawa z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 75 ze zm.

Orzecznictwo

Wyrok ETPC w sprawie Reczkowicz przeciwko Polsce (skarga 43447/19).

Wyrok TSUE z 6 października 2021 r. (sprawa C-487/19).

Wyrok TK z 7 marca 2012 r., K 3/10, OTK-A 2012/3/25.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2021 r., I KZ 29/21.

Uchwała składu połączonych izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. (BSA I-4110–1/20).